

PAPER DETAILS

TITLE: Abolition of Darulfunun in 1933 and Aura of New University: Meaning of University In Pres

AUTHORS: Mesut YÜCEBAS

PAGES: 259-283

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223208>

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

Abolition of *Darulfunun* in 1933 and Aura of New University: Meaning of University In Pres

Mesut YÜCEBAŞ*
Gaziantep Üniversitesi

Özet

Türkiye'de 1933 yılında yüksek öğretim alanında önemli bir reform gerçekleştirilmiştir. Bu reform ile Cumhuriyet'ten önce kurulmuş olan Darülfünun kapatılmış ve yerine İstanbul Üniversitesi açılmıştır. İstanbul Üniversitesi Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk üniversitesidir. Bu reform aynı zamanda gazetelerde de çokça bulmuştur. Döneme ait gazetelerde üniversitenin kuruluşuna ilişkin gelişmeleri ve o dönemde üniversiteye yüklenen anlamları tespit etmek mümkün olabilmektedir. Buradaki çalışma da üniversite reformu dönemindeki Türk basınında üniversitenin nasıl anlamlandırıldığı incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Darülfünun, Basın.

Abstract

In the field of higher education in Turkey a major reform was carried out in 1933. Darülfünun (House of Science) which was founded before the Republic was closed and Istanbul University was opened instead of it. Istanbul University is the first university of the Republic of Turkey. This reform also published in newspapers a lot. In newspapers of that period, it is possible to identify establishment process of the university and meaning of university in that period. This essay examine the university how was interpreted in Turkish press in period of the university reform.

Key Words: Universtiy, Darulfunun, Press.

Giriş

Türkiye'de Batılı anlamda yüksek öğretimin tarihi Osmanlı'nın son dönemlerine uzanmaktadır. Sürekli olarak Batı karşısında mağlup olan ve buna çözüm arayan Osmanlı yönetimi yavaş yavaş modernleşme atılımlarını gerçekleştirmeye başlamıştır. Modernleşme çabaları içerisinde kuşkusuz ki eğitim de önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Batılı tarzda eğitim veren yüksek öğrenim kurumlarının kurulması gerekmektedir. Darülfünun bu amaca hizmet etmek üzere oluşturulmuş bir kurumdur. Cumhuriyet'in ilanından sonra da belli bir süre varlığını sürdüren Darülfünun, 1933 yılında kapatılarak İstanbul Üniversitesi'ne dönüştürülür.

Darülfünun'un feshedildiği (ilga) ve yerine yeni üniversitenin açıldığı dönemde gazeteler de bu gelişmeye sayfalarında bolca yer vermişlerdir.

* Yrd.Doç.Dr., Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, e-mail:
mesut.yucebas@gmail.com

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

Dönemin gazetelerinde yer alan haberler ilga ve yeni üniversitenin tesisine ilişkin gelişmeleri yansıtmaları açısından tarihe ışık tutarken, aynı zamanda o dönemde üniversitenin nasıl şekillendiği ya da bilim adamları, öğrenciler veya kurum olarak üniversiteden beklentilerin neler olduğu konusunda da fikir vericidir. Buradaki çalışmada da üniversiteye geçiş süreci gazete haberleri üzerinden incelenmektedir. Bu incelemede tarihsel gelişmelere yönelik haberler kadar, üniversiteye yüklenen dönemsel anlamı teşhis etmeyi sağlayan haberler de önemli bir yer tutmaktadır. Üniversitede eğitim içeriğinin nasıl olacağı, bilim insanlarının haberlere yansıyış biçimleri ya da haberlerde öğrencilerin konumlandırılışları üniversitenin kuruluşunda üniversite hakkında etkili olan anlamsal kurguları teşhis etmek açısından yararlı olacaktır.

Buradaki çalışma, arşiv taramasına dayanan tarihsel bir incelemedir. Ancak özellikle tarihsel gelişmeleri yansıtırken, gazete haberleri kadar, 1933 üniversite reformu üzerine yazılmış metinlerden de faydalanılmaktadır. Çalışmada arşiv taraması üniversite reformunun gündemde yoğun bir şekilde tartışıldığı ve reformun gerçekleştirildiği dönemi kapsayan 1933 yılının Mayıs ve Kasım ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Ele alınan gazeteler ise Akşam, Son Posta, Milliyet ve Cumhuriyet gazeteleridir. Bu gazeteler, dönemin popüler gazeteleri olmaları nedeni ile tercih edilmişlerdir. Dönemin bu etkili gazetelerinde üniversite hakkında çıkan haber ve metinler, üniversite reformunun içeriğini ve üniversiteye yüklenen anlamın kurgulanışında etkili olan sosyo-ekonomik ve kültürel dinamikleri de anlaşılır kılacak niteliktedir. Son bir not olarak metinde, dönemin gazetelerinden yapılan alıntılarda imla ve anlatım biçimlerine dönemin dil kabullerini de aktarabilmek için dokunulmadığını ayrıca belirtmek gerekmektedir.

Darülfünun'un İlgası ve Üniversitenin Kuruluşunda Gelişmeler

Osmanlı'da Batılı anlamda eğitim veren kurumların ortaya çıkışına 18. yüzyılda rastlanılmaktadır. 1773 yılında, daha sonra İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüşecek olan Mühendishane-i Bahri-i Hümayun kurulmuş, 1827'de tıbbiye, 1834'de ise Harbiye'nin kurulması ise yüksek öğretim alanındaki önemli gelişmeler arasında yer almıştır (Baskan, 2001: 24). Osmanlı'da Batılı anlamda ilk üniversitenin kurulması ise 1840'lı yıllarda gerçekleşmiştir. 1845 yılında Batılı eğitim formatına uygun bir kurum oluşturmak amacıyla kurulması düşünülen Darülfünun'un ilk olarak Padişah'ın hizmetinde çalışmak üzere ilim ve fen öğrenmek isteyen herkese açık bir okul olması düşünülmüştü (Timur, 2000: 83). Ancak yeni bir eğitim kurumunun oluşturulması uzun vakit aldı. 1863'te açılan Darülfünun, 1865'te binanın yanmasına kadar açık kaldı.

Öte yandan eğitim süreci içerisinde Darülfünuna öğrenci yetiştiren kurumların da yetersizliği görülmüştü. Bunun üzerine, Darü'l Maarifi isimli bir okul açıldı ve ayrıca Darülfünunda okutulacak kitapları hazırlamak üzere Encümeni Danış isimli bir heyet oluşturuldu (Timur, 2000: 83-84). Yangından sonra kapanan Darülfünun 1870'de tekrar açılana kadar, çeşitli ihtiyaçlardan ötürü meslek yüksek okulu düzeyinde okullar açılmaya devam etti. Bunlardan en önemlisi 1859 yılında açılan Mülkiye idi. Mülkiye, 1936 yılında, Ankara'ya

taşınacak ve 1950'lerde Ankara üniversitesine bağlı siyasal bilgiler fakültesine dönüştürülecekti (Öncü, 2002: 526).

Yangından sonra 1870'de tekrar açıldığında adı Darülfünun-u Osman-i olan Darülfünun'da artık Türkçe eğitime geçilmiş, hatta Ramazan ayında geceleri halka açık konferanslar düzenlenmiş ancak bir yıl sonra aydınlanma karşıtı hareketlerin etkisi ile kapatılmıştır (Bkz; Okçabal, 2007: 88). Öte yandan Darülfünun kısa bir süre sonra tekrar öğretime başlayacaktır. Darülfünun, 1874-75'te, Galatasaray Lisesi'nde Darülfünun-u Sultani adıyla ve yine üç şubeyle öğrenime başlamıştır (Okçabal, 2007: 88). Sultaninin Hukuk ve Mühendislik okulları 1874'te, Edebiyat Okulu ise 1875'te açılmıştır ama okul, Osmanlı Rus savaşının neden olduğu ekonomik koşullar nedeniyle 1882'de yeniden kapatılmıştır (Okçabal, 2007: 88-89). Darülfünun'un kapalı olduğu bu yıllarda tahtta II. Abdülhamit vardır. Onun döneminin son yıllarında Darülfünun-u Şahane ismiyle açılan yeni Darülfünun aynı zamanda sıkı bir denetim altındadır.

"Osmanlı İmparatorluğu'nun ulus devletlere bölündüğü bir dönemde tarih, edebiyat yada felsefe gibi konular 'pandoranın kutusu'ndaki alternatif yorumları ortaya saçabilirlerdi. Dolayısıyla Darülfünun 1900'de nihayet açıldığında, Babıali müfettişleri matematik dışındaki bütün derslere girip hocaların yanı sıra öğrencileri de denetlediler" (Öncü, 2002: 524).

İkinci meşruiyetin ardından ise Darülfünun kurumsal örgütlenmesinin güçlendiği gözlemlenmektedir. Ancak halen tam anlamıyla bir özerklikten söz etmek mümkün değildir. Darülfünun'u eğitim bakanlığına bağlayan düzenlemeye göre, rektör, eğitim bakanının önerisi, bakanlar kurulunun kararı ve padişahın emriyle atanıyordu. Ayrıca bu dönemde şube (fakülte) müdürleri ve şube meclisleri tarafından seçilen bir darülfünun genel meclisi de oluşturulmuştu ancak 1919'daki bazı düzenlemelerde Darülfünun bilimsel özerkliğe sahip bir kurum görünümüne kavuşacaktır (Okçabal, 2007: 91, 92). Darülfünun Cumhuriyet'in ilanından sonra da kurucu kadroların kendisinden çok şey beklediği bir kurumdur. Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra, 1924 de, 493 sayılı Yasa ile İstanbul Darülfünunu adını almıştır (Baskan, 2001: 25). Darülfünun'da bu dönemde bir takım değişikliklere gidildiği görülmektedir. Mali ve idari özerklik kazanan Darülfünun'da Edebiyat Fakültesi'ndeki derslere Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Dili Tarihi, Din Tarihi gibi derslerin yanı sıra Yunan ve Osmanlı Tarihi, İngiliz ve Alman Edebiyatı, Psikoloji, Sosyoloji ve Ahlak Felsefesi gibi yeni derslerin konulduğu görülmektedir (Öncü, 2002: 525). Bu değişiklikler Batılı tarzda eğitimin Darülfünun'a daha fazla dahil olduğunu gösteriyordu.

Öte yandan 1930'lara gelindiğinde Darülfünun'da yapılan daha önceki değişiklikler yeterli görülmemeye başlandı. Darülfünun'da reformlara gidilmesine yönelik talepler sıklıkla dile getiriliyordu. Reformları hazırlayan sebeplerin başında ise Darülfünun hocalarının Cumhuriyet inkılâplarına yeterli desteği vermemeleri gösteriliyordu (Onal, 2005: 216). Türkiye'ye davet edilen İsviçreli Alman Profesör Albert Malche Darülfünun'da reforma gidilmesi gerektiğine dair bir rapor sundu. Sunulan rapor bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından okundu. Daha sonra Türkiye'ye tekrar davet edilen ve ıslahat komitesinin başına getirilen Profesör Malche, "Türkiye'ye ikinci kez gelişinde Darülfünun'da esaslı bir tadilat yapılacağını" vurguluyordu (Cumhuriyet, *M. Malş Dün İsviçre'den Geldi*, 03 Mayıs 1933: 1). Bunun ıslahattan çok, köklü bir değişimi içereceği o dönemdeki

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

haberlerden anlaşılmaktadır. Maarif Vekili Dr. Reşit Galip'in başkanlığında dönemin fakülte reisleri ile yapılan bir toplantıda Reşit Galip, "Darülfünun'un ıslahının tedrici ıslahat yolunda yavaş yavaş değil, bir inkılâp tedbiri şeklinde kökünden yapılmasının daha doğru olacağı"nı ileri sürmektedir (Milliyet, *Islah Hareketi İnkılâba Yarasır Hız ve Tedbirlerle Olacak*, 08 Mayıs 1933: 1). Darülfünun'un ilgasına varacak reformun amacı ise çağa ayak uydurulmadığı düşünülen bir kurumun, artık işlevini yitirdiğine inanılmasıydı. Darülfünun kapatılmasındaki ana tema "Darülfünun'un inkılâbın yerleşmesinde yeterince işlevde bulunmadığı, yeni devlet zihniyetine ayak uyduramayarak inkılâbın gerisinde kaldığı ve hata inkılâplara karşı olumsuz bir tutum takındığı" şeklinde özetlenebilir (Kafatar, 2002: 360).

11 Mayıs 1933 günü artık gazetelerde Üniversite Lâihası'nın Meclise verileceği duyurulmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan bir haberde: "Başvekalet'e gönderilecek lâyiha Darülfünun'un ıslahı için işe şimdiki Darülfünun'un lağvından başlanılmasına ve üniversite unvanı ile yeni bir Darülfünun teşkiline mütedairdir" denilmektedir (Cumhuriyet, *Islahat Lâhiyası Yakında Meclise Verilecek*, 11 Mayıs 1933: 1). 21 Mayıs günü Akşam Gazetesi'nde ise İstanbul Darülfünun'un ıslahı ve üniversitenin kurulması hakkında kanun teklifinin meclise verildiği şu şekilde aktarılmaktadır:

"Darülfünun ve buna bağlı müesseseler lağvedilecek yerlerine 'İstanbul üniversitesi' teşkil olunacaktır. Bu kararı 31 Temmuz 933 ten itibaren tatbika maarif vekili memur olacaktır. Bundan başka; nafia vekaletinde bağlı yüksek mühendis mektebi ile iktisat vekaletine bağlı iktisat fakültesinin de üniversite raptedilmesi için vekiller heyetine bu kanunla selahiyet verilmektedir. Vekalet darülfünunda bir 'telif ve tercüme heyeti' teşkil edecektir. Yeni üniversitenin teşkili üzerine açıkta kalacak zatlar bu heyette çalışacaklar ve bu iş için alacakları ücretler açık maaşlarının eksilmesini icap ettirmeyecektir" (Akşam, *Darülfünun Islahat Lahiyası Meclise Verildi*, 21 Mayıs 1933: 2).

Yasa önerisinde 31 Temmuz günü Darülfünun feshedilecektir. Bunun uygulanması ise Maarif Vekilliği'ne (Eğitim Bakanlığı) bırakılmıştır. Bu dönemde Maarif Vekilliği'ne Dr. Reşit Galip yürütmektedir. Kurulacak 'telif ve tercüme heyeti' ise açıkta kalan üniversite hocaların istihdam edilmesini sağlayacaktır. Darülfünun'un ilgasına yönelik kanun 31 Mayıs 1933 tarihinde meclisten geçmiştir. Dölen'e (2010: 171) göre meclisten geçen ve 14 maddeden oluşan 2252 sayılı ilga kanunu Cumhuriyet tarihinde eşi ve örneği olmayan bir 'yetki kanunu'dur ve İstanbul Üniversitesi'ni kurmak üzere Maarif Vekâleti'ne veya daha doğrusu Maarif Vekili Dr. Reşit Galip'e sınırsız bir idari ve mali yetki tanınmıştır. Bu nedenle üniversite reformunun başında dönemin Maarif Vekili Dr. Reşit Galip bulunmaktadır. Dr. Reşit Galip, Askeri Tıbbi bitirmiş, Türk Ocaklarının kuruluşunda bulunmuş, Birinci Dünya Savaşı sırasında gönüllü olarak savaşa katılmış ve Kafkas Cephesi'nde Teşkilat-ı Mahsusa'da görev almıştır. 1923 yılında görev yaptığı Mersin'de Atatürk'ün dikkatini çekmiştir (Dölen, 2010: 148-149). Öte yandan ıslahat girişimlerinde görevden alınacak hocaların gündeme gelmesi basında sıklıkla yer almıştır. Islahat komitesinin faaliyetleri de daha sonraları sorgulanmıştır. Komitede Dr. Kerim (Erim) dışında akademiye tanıyan kimse yoktur (Dölen, 2010: 241). Profesör Malche da tartışmalı bir isimdir. Dölen'e

(2010: 287) göre Profesör Malche, Türkiye ve Darülfünun'u tanımayan, aldığı yüksek ücret karşılığında Dr. Reşit Galip tarafından kendisine empoze edilen görüşleri kendi görüşleriymiş gibi ortaya koyan üçüncü sınıf profesördür. Uzmanlık alanı ise ilk ve orta öğretimde pedagojidir.

Malche'in başında olduğu ancak Maarif Vekilliği tarafından yürütülen ıslahatın üniversite geleneğinin Türkiye'de yerleşikleşme biçimleri hakkında önemli sonuçları oluyordu. Timur'a (2000: 233) göre, üniversiteye geçiş sürecinde yapılan reformlar sonucunda, Darülfünun geleneğinden iki temel noktada farklılaşmıştır: "Bunlardan birincisi, yeni kuruluşun özerklik ilkesini reddeden, devletçi ve devrimci bir temel üzerinde kurulmasıdır. İkincisi ise üniversite kadrolarının, devrimci yöntemin başka bir uygulaması olan köklü bir tasfiye sonucu oluşturulmalarıdır". Üniversiteden gerçekleştirilen tasfiyeler daha sonraki reform süreçlerinde de tekrarlanacaktı. 1933 reformunda örneğin Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünden yalnızca Türkiyat Enstitüsü Müdürü Fuat Köprülü ile onun asistanı Ahmet Caferoğlu yerlerini korumuştur (Onal, 2005: 221). Gazetelerde bu dönemde kadrolardan yapılacak tasfiyelerin içeriklerine ilişkin haberlere sıklıkla rastlamak mümkündür. Örneğin Cumhuriyet Gazetesi'nde 3 Haziran günü müderrislerin (üniversite hocalarının) dörtte birinin tasfiye edileceğinin söylendiği belirtilmektedir (Cumhuriyet, *Darülfünun Islahatı*, 3 Haziran 1933: 3). Resme daha geniş bakıldığında ise daha ilginç sonuçlara ulaşılmaktadır.

"Tasfiyenin toplam bilançosun bakıldığında 150 öğretim elemanından (müderris, muallim, müderris muavini ve muallim muavini) 89'u tasfiye edilmiştir ve tasfiye oranı %59'dur. Bu oran müderrislerde % 69, muallimlerde % 57,9 ve müderris muavinlerinde % 40,5'tur. Görüldüğü gibi en yüksek tasfiye oranı müderrislerdedir. Bunların yanında 73 asistanın tümü tasfiye edilmiştir (Dölen, 2010: 324-325).

Bu tasfiyeler nedeni ile yeni üniversitenin kadrosunun oluşturulması uzun sürmüş, 1 Ağustos 1933 günü hangi hocaların okulda kaldığı kimlerin ayrılacağı belirlenmesine rağmen, açıkta kalan kadroların nasıl doldurulacağı netleşmemiştir. Kadronun oluşturulması Dr. Reşit Galip'ten sonra Maarif Vekili olan Dr. Refik (Saydam) Bey'in çabalarıyla Ekim ayında tamamlanacaktır (Bkz: Dölen, 2010: 288-289). Ancak oluşturulan bu kadro da kanun gereği bir sene görev yapacak muvakkat (geçici) bir kadrodur (Cumhuriyet, *Darülfünun Islahatı*, 3 Haziran 1933: 3) ve bu kadroda yer almak herhangi bir hocanın kalıcı kadroya alınacağını garanti etmemektedir. Dolayısıyla yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Ekim ayına (ve hatta derslerin başladığı Kasım ayına) kadar kadro söylentilerinin basının gündemini oluşturduğunu gözlemlemek mümkündür. Örneğin Son Posta Gazetesi'nin 19 Temmuz günü çıkan sayısında bu rivayetlere değinilmektedir (Son Posta, *Ortaya Atılan Yeni Birkaç İsim Daha*, 19 Temmuz 1933: 1). Haberde kadroya girecekler arasında felsefeci Hilmi Ziya, Kabataş edebiyat muallimlerinden edebiyat doktoru Nihat, tarihçi Mükrimin Halil gibi isimlerin bulunduğu belirtildikten sonra, "Rivayeti kaydetmekle beraber söyleyelim ki, bütün bunları, evvelkiler gibi hakikat zannetmek hatadır" denilmektedir (Son Posta, *Ortaya Atılan Yeni Birkaç İsim Daha*, 19 Temmuz 1933: 1).

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

Üniversitenin ilk gününü konu alan "Üniversitede İlk Gün" başlıklı Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haberde kadro dışı kalan ve yeni atanan hocalara yer verilmektedir (Cumhuriyet, 02 Ağustos 1933: 2). Habere göre, "bir gün önce Darülfünun'un son gününde görülen kalabalıktan eser kalmamıştır ve kadro haricinde kalan zevatın hiçbiri Üniversiteye gelmemişlerdir" (Cumhuriyet, 02 Ağustos 1933: 2). Haberde kadro dışı kalan hocalarla ilgili ifadeler ise şu şekilde aktarılmaktadır: "Ehliyetlerinin kâfi olmadığı, eserlerinin ve Darülfünundaki mesailerini neticesinin tetkikinde anlaşılacak zevat, yüksek ilim müessesemizden uzaklaştırılacaklardır" (Cumhuriyet, 2 Ağustos 1933: 2).

11 Ağustos günü ise gazeteler, üniversitede yaşanan bazı istifaları gündeme taşımaktadırlar. Cumhuriyet Gazetesi'nin "Üniversitede Dünkü İstifalar" başlığıyla 11 Ağustos'ta duyurduğu haberde "Neş'et Ömer ve Fuat B. ler dün istifa ettiler" ifadeleri ön plana çıkmaktadır (Cumhuriyet, 14 Ağustos 1933: 4). Neşet Ömer Bey dönemin üniversite rektörüdür, Fuat Bey ise Edebiyat Fakültesi reisi Fuat Köprülü'dür. Ancak haberde istifaların gerekçeleri verilmemektedir (Cumhuriyet, 11 Ağustos 1933: 4). "Üniversitede Ne oldu?" başlıklı 14 Ağustos'ta çıkan Son Posta Gazetesi haberi de söz konusu istifaları konu edinmektedir (Son Posta 14 Ağustos 1933: 1). Haberde fakülte reislerinin istifalarını geri aldıkları ifade edildikten sonra, "Üniversitemizin üzerinden kuvvetli, fakat bereket versin süresiz bir kasırga geçti" denilmektedir (Son Posta, 14 Ağustos 1933: 1). Cumhuriyet Gazetesi 1 Eylül 1933 günü ise üniversiteye tayin edilen hocalardan bir kısmının maaşlarının azlığını ileri sürerek istifaya karar verdiklerini daha önce yazdıklarını ve bazı gazetelerdeki tekziplere rağmen bu istifaların gerçekleştiğini duyurmaktadır (Cumhuriyet, *Üniversitede 3 İstifa*, 01 Eylül 1933: 1). Haberde istifa edenler arasında Edebiyat Fakültesi profesör muavinlerinden (yardımcılarından) Hilmi Ziya Bey'in bulunduğu ve kendi talebi üzerine Galatasaray Lisesi'ndeki vazifesine iade edildiği belirtilmektedir (Cumhuriyet, *Üniversitede 3 İstifa*, 01 Eylül 1933: 1). Ekim ayında artık kadrolarla ilgili sorunların çözüme kavuşturulduğuna dair haberler basında yer almaya başlamaktadır. Ancak Kasım ayına yani yeni üniversitede derslerin başladığı tarihe kadar kadro ile ilgili tartışmaların bitmediği görülmektedir.

Öte yandan reformlarla ders içerikleri de günün şartlarına göre değiştiriliyordu. Bu tür değişimler, 1930'lardaki genç Cumhuriyet'in genel yönelimiyle de ilgiliydi. Bu yıllar aynı zamanda milli kimliğe yönelik arayışların ve vurguların da arttığı bir dönemdi. Örneğin İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde 1933 yılından sonraki 30 yıl içinde yapılan doktora tezlerini inceleyen bir çalışmada, ilk sırayı Türk Dili ve Edebiyatı konusunda yapılan çalışmaların aldığı (18), bunu 14 çalışma ile Arkeoloji ve Önasya tarihinin izlediği gözlemlenmiştir (Genergün, 2007: 196). Öte yandan yeni üniversitede araştırma içerikleri kadar tercih edilen dersler de dönemin ruhunu yansıtır bir biçimde şekilleniyordu. Türk devrimi dersi okutulmaya başlanmış, Önasya filolojileri, klasik filoloji, modern filolojiler kurulmuş, darülfünun adının yerine 'evrenköy', 'bilgitay' gibi isimlerinin tutmaması üzerine geçici olarak önerilen üniversite adı uygun görülüyordu; öte yandan rektör, bakanın kararı ile atanıp cumhurbaşkanının onayına sunuluyor, bakanın kararları dekan veya profesörlerin seçilmesinde dahi

etkili oluyordu (Okçabal, 2007: 102). Böylece kurumun özerk yapısı da ortadan kalkmış oluyordu. Özellikle Üniversite teşkilât kanunun projesinin hazırlandığı dönemde üniversite özerkliğinin kaldırılması gazete haberlerinde de yer bulmaktadır. 7 Kasım günü Son Posta Gazetesi'nde üniversite teşkilat kanun projesinin hazırlandığı, bu önerinin Ankara'da mecliste görüşüldükten sonra kesinlik kazanacağı bildirilmektedir. Habere göre "yeni teşkilat kanunu projesinde üniversitenin muhtariyeti lâğvedilmektedir" (Son Posta, *Üniversite Teşkilâtı*, 07 Kasım 1933: 2).

Kısacası 1933 üniversite reformu ile köklü dönüşümler gündeme geliyordu. Ancak Öncü'ye (2002: 526) göre böyle bir reform yapılmasıydı, kurumun daha önceki 'zihniyetler karışımı' yüzünden tam bir üniversite haline getirilmesi sağlanamayacaktı. Ancak yeni kurulan üniversitenin Batılı tarzda bir bilim kurumu haline gelişinde, Almanya'daki Nazi iktidarından kaçan ve Türk hükümeti tarafından Türkiye'ye davet edilen Yahudi bilim adamları etkili olacaktı.

Nazi rejimi, 1933'ten itibaren Musevi asıllı ya da Nazi rejimine uyum sağlamak istemeyen üniversite görevlileri ya da akademisyenleri iş yerlerinden çıkardı; tesadüf o tarih Türkiye'de üniversite reformlarına gidildiği dönemdi (Erichsen, 2007: 307). Bu hocalar Türkiye'de üniversiter yapının şekillenmesinde önemli bir rol oynadılar. Bugün, klasik ya da geleneksel dediğimiz İstanbul ve Ankara üniversitesi gibi üniversitelerin hem kurumsal yapıları hem de akademik kadroları ile bu profesörlerin izlerini taşımaktadır (Öncü, 2002: 526). Öte yandan bu dönemde, İtalyan ve Alman faşizminin de Türkiye'de önemli bir etkisi bulunuyordu. Diğer bir ifade ile Almanya'dan gelen bilim adamları sadece, Nazi yönetiminden kaçanlar değildi.

"1938'den sonra Almanya'da ırkçı politikanın şiddetlenmesi ile Türkiye'de Nazi Partisi temsilcileri ve Almanya'dan gelen politikacılar Türkiye'deki Almanları gözlem altına aldılar ve ırkçı politikayı Türkiye'de uygulamaya çalıştılar. Nazi Partisi Türk hükümetine mülteci yerine Almanya'dan tayin edilen bilim adamlarını çağırımlarını önerdiler" (Erichsen, 2007: 312).

Ancak Alman hükümeti tarafından desteklenen ve Yahudi bilim insanlarının etkisini kırmak için Türkiye'ye gönderilen bu kişiler Türkiye'de çok etkili olmadı. Erichsen'a (2007) göre, Almanya'dan mülteci olarak gelen yaklaşık 300 bilim adamı, diğerlerine göre, Türk hükümetiyle daha uyumlu bir şekilde çalışmışlardı (2007: 306). Dönemin Alman hükümetinin Türkiye'ye yaklaşma çabalarının bir başka örneğini de Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan ve "Alman Hükümetinin Üniversitemize Hediyesi" başlığı ile duyurulan bir haberde görmek mümkündür (Cumhuriyet, 09 Ağustos 1933: 3). Haberde "Prusya Kütüphanesi, Alman üniversite kütüphaneleri ile kitapçılarının Türkiye Üniversitesine hediye ettikleri on beş bin kadar fenni eseri ihtiva eden bir koleksiyonun Alman ilim birliği tarafından Türkiye maslahatgüzarı Kemal Aziz Bey'e bugün merasimle verildiği" bildirilmektedir (Cumhuriyet, *Alman Hükümetinin Üniversitemize Hediyesi*, 09 Ağustos 1933: 3).

Bu döneme ait basında çıkan haberlere bakıldığında birçok yabancı hocanın gelişi ile ilgili iddiaların ortaya atıldığı da görülmektedir. Hatta Einstein'ın bile Türkiye'ye belirli zaman dilimleri içersinde geleceği vurgulanmaktadır. 20 Temmuz 1933 günü Cumhuriyet Gazetesi'nde Reşit Galip'in Einstein ile ilgili demecleri bulunmaktadır. Reşit şunları söylemektedir: "Profesör 'Aynştein'

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

senenin muayyen zamanlarında şehrimize gelerek konferanslar verecektir. Dünya ilim ve fen âleminde tanınmış diğer âlimlerden bazıları da İstanbul ve Ankara'ya gelerek konferanslar vereceklerdir" (Cumhuriyet, *Yüksek Bir İlim Müessesesi Halinde Kurulacak*, 20 Temmuz 1933: 2). Son Posta Gazetesi'nin "Beynelmilel Şöhretler İstanbul Üniversitesinde Hoca.." başlıklı manşet haberinde ise İngiliz kralının doktorunun da fakültede profesör olacağı belirtilmektedir (Son Posta: 26 Temmuz 1933: 14). Son Posta Gazetesi'nde 4 Ağustos günü yurtdışından gelen hocaların sayısının 38 olduğu vurgulanmakta bunların çeşitli fakültelerde görev alacağı belirtilmektedir (Son Posta, *Bir Kadro Daha Hazırlandı*, 04 Ağustos 1933: 1).

Resim 1. Almanya'dan gelen hocalar (Son Posta, *Bir Kadro Daha Hazırlandı*, 04 Ağustos 1933: 1).

Cumhuriyet Gazetesi de aynı gün yer verdiği haberde de başka hocalarla birlikte, "Alman profesörlerini buraya getiren cemiyet reisi M. Şvarts da Üniversitede tanzim edilmiştir. Bu Alman profesörü, sırf yanındaki yahudi asistanların vazifelerinden çıkarılmasına muğber olarak Almanyadaki kürsüsünü bırakmıştır" denilmektedir (Cumhuriyet, *Üniversitenin Ecnebi Hocaları Kimler Olacak?* 04 Ağustos 1933: 6). Haberde ismi geçen Schwartz (Şvarts), amacı Almanya'dan dışlanıp İsviçre'ye gelen akademisyenlere iş bulmak olan Yurt dışındaki Alman Bilim Adamları Yardım Cemiyeti'nin önderliğini üstlenen bir bilim adamıdır (Dölen, 2010: 309). Birçok Yahudi bilim insanının Türkiye'ye davet edilmesi Prof. Schwartz aracılığı ile gerçekleşmiştir. Tekeli'nin (1983: 654) aktardığına göre de Prof. Schwartz Frankfurt'ta patoloji profesörü iken Komünizm suçlaması ile üniversiteden çıkarılmıştır.

Öte yandan Türkiye'ye gelen yabancı hocalardan kimlerin alınacağı pek de Türkiye'nin tercihleri ile şekillenmemiş görünmektedir. Dölen'e (2010: 297) göre, "ünlü kişilerin bazılarının gelip gittiği, fakat görev kabul etmedikleri, diğerlerinin de pek istekli davranmadıkları görülmektedir. Bunun sonucunda yabancı profesörler arasında bir seçim yapılması söz konusu olmayıp koşulları ve görevi kabul edenlerle sözleşme yapılmış olduğu görülmektedir". Ayrıca yabancı hocaların davet edilmesi ve bir kısmının gelişi ile üniversitede yapılan ıslahat neticesinde görevine son verilmek istenen ama kadro sıkıntısı ile

gerçekleştirilemeyen tasfiyelerin de gerçekleşme imkânı bulunduğunu söylemek mümkündür.

Tüm bu gelişmeler sırasında basında zaman zaman üniversitenin içeriği ve niteliğine ilişkin gözlemlere veya değerlendirmelere de rastlamak mümkündür. Bunlar sadece kurum olarak üniversiteye değil, bilim insanlarına ve öğrencilerin durumlarına da değinen değerlendirmelerdir. Bu değerlendirmeler veya haberler aynı zamanda o dönemde üniversiteye yüklenen anlamları da içermektedir. Bu anlam çerçeveleri kuşkusuz ki günümüz üniversite anlayışının şekillenişinde de önemli birer rol oynayacaklardır.

"Darülfünun Nasıl Islah Olunur?": Eğitim İçeriği ve Üniversitenin Yeni Anlamı

Yeni üniversitenin eğitim ve bilim anlayışının nasıl şekillenmesi gerektiğine dair izlenimler dönemin haber ve köşe yazılarında sıklıkla yer almaktadır. Bu tür haberler aynı zamanda üniversiteye yüklenen döneme ait anlamların deşifre edilmesini de mümkün kılmaktadır. Örneğin Milliyet Gazetesi'nde 1 Mayıs 1933 tarihinde yayınlanan Fazıl Ahmet imzalı ve "Milli Talim ve Terbiye 4 - Reşit Galip Beyefendiye" başlıklı yazıda "Darülfünunların ilmi niteliklerinin" neler olduğu tartışılmaktadır. Yazıda meslek okulları ile Darülfünun arasındaki bazı karşıtlıklar kurgulanmıştır. Buna göre, "meslek mektepleri, ilmin ameli tatbikatını arar ve öğretir. Hâlbuki Darülfünunlar nazari ilme meyyaldirler. Ve vazifeleri yalnız ilmi neşrû tamim etmekle kalmayıp onu keşf ve tedvin etmeğe de şamildir..." (Fazıl Ahmet, 1 Mayıs 1933: 2). Diğer bir ifade ile meslek okulları bilimin pratik ve uygulamaya yönelik eğitimini aktarırken, Darülfünun ilim üretme işlevini yüklenmektedir. Ancak yazar, bu prensibin bizde uygulanabilmesinin güç olduğunu belirtmekte ve bunun gerekçesini şu şekilde açıklamaktadır:

"Çünkü liselerin meslek mekteplerine vermiş ve vermekte oldukları gençler... demokratik, lâiyik, cumhuriyetçi ve inkılâpçı bir nesil için elzem olan vasıf ve seciyelerle tamamen aşılınmış değildir. O sebeple meslek mekteplerinde dahi biz muayyen bir takım içtimai, siyasi ve milli fikirler için gerek ders, gerek konferans şeklinde devamlı ve insicamlı telkinatta bulunmak mecburiyetindeyiz" (Fazıl Ahmet, 1 Mayıs 1933: 2).

Diğer bir deyişle meslek liselerinin uygulamaya yönelmeleri durumunda "ülküsüz ve çıkarıcı" gençler yetiştireceklerdir. Oysaki içtimai, siyasi ve milli fikirler için gerekli olan dersler de bu okullarda elzemdir. Yazarın Darülfünun'a ilişkin eleştirisi de benzer bir şekilde gerçekleşmektedir. Yazara göre, Darülfünun Avrupalı tarzda bir üniversite değildir:

"Türkiyenin pek çok değerli ilim unsuru Darülfünunda bulunmakla beraber bu unsurlar, birbirini tamamlıyarak yeni, ceyyit ve ateşin bir ilim ruhu yaratacak feyyaz bir terkip halinde değil, ana telâkkilerde tecanüssüz ve birbirini körletip külleyici bir mahiyette yaşıyorlar. Binaenaleyh Darülfünun da alevli bir ilim ocağından ziyade içi kül dolu bir saç mangala benziyor" (Fazıl Ahmet, 1 Mayıs 1933: 2).

Yazarın bu ifadelerine göre o dönemde Darülfünun, sorumluluklarını yerine getirmemekte ve işbirliğine yanaşmaktadır. O, "içi kül dolu bir saç mangala" benzemektedir. Yazar yazısının devamında okurlara bir soru

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

yöneltilmektedir: "Acaba Avrupanın mütakâsif ilim ve irfan muhitlerinde görülen ve cemiyetin hayatına elim bir kesel unsuru gibi karışan yarı münevver, yahut hülyavi bir varlık içinde, muayyen bir iş tutmaktan âciz, ukalâ ve beceriksiz, sonra da her şeyden gayrimemnun ve sınırlı bir sınıfsızlar sınıfı burada da mevcut mu?" (Fazıl Ahmet, 1 Mayıs 1933: 2). Yazar bu soruya yanıt olarak "heyeti içtimaiyemiz" içinde "mühim bir nisbette" olmadığını ifade ettikten sonra, bazı emarelerden söz etmektedir ve bu tür kişiler acizliklerini de komünizm gibi fikirlerle örtmektedirler:

"Tahsil müesseselerinin terbiyevi havasındaki enerji eksikliği, çapaçul, sünepe fikirlerin bir çok neşriyatta bulunduğu revaç bizde de böyle bir makule yetiştirmiyor diyemez. Bu sınıf zavallıların bir çoğu zekai ve seciyevi acizlerinin intikamını komünizm ve saire gibi bazı müfrit fikirlerin sarhoşluğu içinde aramağa namzettirler sanıyorum!" (Fazıl Ahmet, 1 Mayıs 1933: 2).

Dönemin köşe yazılarında Darülfünun'un ıslahı ile ilgili görüşler ve eleştiriler yeni üniversitenin nasıl şekillenmesi gerektiği konusundaki talepleri de yansıtır niteliktedir. Milliyet Gazetesi'nde 7 Mayıs 1933 günü Darülfünun hocalarından Avam Galanti "Darülfünun Nasıl Islah Olunur?" başlıklı yazısında, Darülfünun'un ıslahı konusundaki tartışmalarda öne çıkan bazı görüşlere ve bunların olumsuzluklarına yer vererek üniversitenin nasıl olması gerektiği konusunda bir izlek oluşturmaktadır (Avam Galanti, 7 Mayıs 1933: 2). Yazarın olumsuzladığı ilk fikir kendisi tarafından şu şekilde aktarılmaktadır: "Efendim! Ben Maarif nâzırı (şimdi vekil) olsam, Darülfünunu kaparım ve buraya sarfolunan para ile fabrika açarım, fabrika... fabrika..." (Avam Galanti, 7 Mayıs 1933: 2). Yazara göre bu fikirde bulunanlar, "Darülfünunu yalnız edebiyat fakültesinden ibaret olduğunu zannedenlerdir". Yazar ikinci görüşü ise şöyle sunmaktadır: "Efendim! Ben Maarif nâzırı (vekili) olsam, Darülfünunu kaparım ve buraya sarfolunan para ile Avrupaya talebe gönderirim; sonra Darülfünunu tekrar açarak bu talebeyi profesör tayin ederim" (Avam Galanti, 7 Mayıs 1933: 2). Yazarın buna yanıtı, Avrupa'ya her giden talebenin profesör olmak için yeterli olup olmadığını sorgulanması gerektiği yönündedir. Üçüncü görüş ise "Efendim! Ben Maarif nâzırı (vekili) olsam, derslerin bir kısmını ecnebi lisanlarda okuturum"dur (Avam Galanti, 7 Mayıs 1933: 2). Yazarın buna yanıtı ise şu şekildedir: "Bazı derslerin ecnebi lisanda okutulması fikri makbul değildir. Çünkü talebe bu dersleri ecnebi lisanda anlamak için hazırlanmamıştır. Şimdiye kadar bu sahada edilen tecrübeler sıfıra müncer olmuştur" (Avam Galanti, 7 Mayıs 1933: 2). Yazarın olumsuzladığı fikirler doğrultusunda üniversite için oluşturduğu izlek, Edebiyat Fakültesi'nden ibaret olmayan, teknik ve mühendislik alanında da eğitim veren, araştırmalar yapan, Avrupa'da kazanılan deneyimlerin ve yabancı dilin merkeze alınmadığı bir kurum olma yönünde şekillenmektedir.

Darülfünun'un ıslahı ile ilgili halka sorular yöneltilerek yapılan haberlerde de üniversiteye yönelik anlamların nasıl şekillenmiş olduğunu görmek mümkündür. Örneğin Son Posta Gazetesi'nde yer verilen bir vatandaşın görüşleri şu şekildedir: "Yeni Darülfünunun temelleri atılıyor. İnkılâp bütün köhnelikleri, hurafeleri yıktı. Ortaya yepyeni bir Türkiye çıkardı. Bu inkılâbın temel taşlarını münevver ve tahsilli gençlik teşkil edecektir" (Son Posta, *Halkın Sesi* -

Darülfünunun Islahı, 17 Temmuz 1933: 2). Okur yorumları kuşkusuz ki gazetelerin aslında kendi görüşlerini yansıtacak söylemlerdir. Bu anlatılar sayesinde gazete kendi söylemek istediğini, kendi tercihini yansıtmaktadır. Burada görülen İnkılâp ile üniversite arasında kurulan yakın bağlantı aynı zamanda gazetenin de görüşüdür.

Gazete yazılarında zaman zaman Darülfünun ile Cumhuriyet arasında kurulan bir zıtlıktan söz edilmektedir. Dolayısıyla bu açıklamalar doğrultusunda Darülfünun, Cumhuriyet'in eğitim kurumu olarak görülmemektedir. Örneğin Cumhuriyet Gazetesi'nde 30 Temmuz 1933 tarihinde Kâzım Nami imzasıyla çıkan başyazıda Darülfünun'un iyi niyetle kurulduğu ancak ilerleyecek yerde yerinde saydığı ifade edildikten sonra, yeni temeller üzerinde kurulduğu belirtilen yeni Türk devletinin, gençliğinin bu ülküsüz, bu geri Darülfünun'da yetiştiremeyeceği savunulmaktadır (Kâzım Nami, 30 Temmuz 1933: 1). Darülfünun'dan yetişenlerin ona bir şey borçlu olmadığını, kendi çabaları ile kendilerini geliştirenlerin bulunduğunu belirten yazar daha sonra şunları söylemektedir: "Darülfünunun, teşrinivvelde onuncu dönüm yılını kutlayacağımız Türk Cumhuriyetini, Türk inkılâbını duymamış, anlamamış olduğunu gördük. Ondan, inkılâpçı Türk kafalarına ufak bir ışık bile sızmamıştır" (Kâzım Nami, 30 Temmuz 1933: 1). Bu açıklamalara göre Darülfünun bir önceki dönemin eğitim kurumudur ve yeni Cumhuriyet'in beklentilerini karşılayamamaktadır; nitekim inkılâpçı Türk kafalarına ondan en ufak bir ışık bile sızmamıştır.

Benzer bir karşıtlık 1 Ağustos 1933 tarihinde Son Posta Gazetesi'nde yer verilen Maarif Vekili Reşit Galip Bey'in yaptığı açıklamalarda da karşımıza çıkmaktadır (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6). Reşit Galip'e göre, "Darülfünun Türkiye'de bu isimle kurulan irfan müesseselerinin üçüncüsüdür" (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6). 1846 tarihinde resmi olarak kurulan ancak 1863'te derslere başlayan ilk Darülfünun Reşit Galip'e göre "başlangıçta derslerin yarım yamalak hikmet, hayvanat, nebatat ve tarihten ibaret olduğu bir okuldur" (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6). Bu derslere coğrafyanın dahil olması 1864'te gerçekleşmesinin sebebi ise Reşit Galip için "dünyanın yuvarlaklığı davasının münakaşasından korkulması yüzündendir" (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6). Reşit Galip'e göre müesseseye "Darülfünun" adının verilmesinde medreseler zihniyetinin etkisi olmuştur. Reşit Galip bu etkiyi şöyle açıklamaktadır: "Riyaziyat, fizik, kimya, tarih, coğrafya, hayvanat, nebatat ve saire gibi ilimlere o zamanki medrese uleması ancak "Fenler" denilmesine müsaade ediyorlardı. Çünkü onların itikadınca hakiki ilim yalnız ve münhasıran nakli bilgilerdi. İlimin yeri ancak medrese olabilirdi" (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6). Reşit Galip'e göre i"lk Darülfünunu kuranlar 'fen' ve onun cem'i olan 'fünun' tabirini kullanmakla memlekette medreseye karşı mütevazı, hatta ürkek bir müessese çıkarmış oluyorlardı" (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6).

Reşit Galip'e göre, II. Abdülhamit saltanatının son zamanlarında kurulan ikinci Darülfünun da bir nevi yüksek okuldan (mektep) ibaretti (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6). İlgâ edilen İstanbul Darülfünun'un ilk temelini bu "Darülfünun Şahane"nin teşkil ettiğini söyleyen

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

Reşit Galip'in Darülfünun'un gelişmelere ayak uyduramamasını betimleyişi ise şu şekildedir:

"Memlekette siyasi, içtimai büyük inkılâplar oldu. Darülfünun bunlara karşı bitaraf bir müşahit kaldı; iktisadi sahada esaslı hareketler oldu, Darülfünun bunlardan habersiz göründü; hukukta radikal değişiklikler oldu, Darülfünun yalnız yeni kanunları tedrisat programına almakla iktifa etti: Harf inkılâbı oldu, öz dil hareketi başladı, Darülfünun hiç tınmadı; yeni bir Tarih telekkisi milli bir hareket halinde bütün ülkeyi sardı, Darülfünunda buna bir alâka uyandırabilmek için üç yıl kadar beklemek ve uğraşmak lâzım geldi. İstanbul Darülfünunu artık durmuştu, kendisine kapanmıştı, vüstai bir tecerrüt içinde harici âlemden elini ayağını çekmişti" (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6).

Darülfünun buna göre, hayatta meydana gelen birçok değişime ayak uyduramamıştır. Diğer bir deyişle kendisinden beklenenleri karşılayamamış, zamanın gerisinde kalmış, zamana tezatlık oluşturmuş bir kurumdur. Bu zamanın ruhunda ise öz dil hareketi, harf inkılâbı, milli bir tarih anlayışının yaygınlaşması bulunmaktadır. İşte yeni üniversitede tam olarak zamanın bu milli ruhuna uygun olacaktır. Nitekim Reşit Galip'e göre,

"Yeni Üniversitenin en esaslı vasfı milli bilgi ve inkılâpçılığıdır. Bunun içindir ki Üniversitenin Edebiyat ve Hukuk Fakültelerinin tedrisatı bu iki mühim esasa göre teşkilâtlandırılmıştır. Milli tarih için yeni kürsüler ihdas edilmiştir. Türk inkılâbının ideolojisini yeni Üniversite işleyecektir. Bu maksatla kurulan Türk inkılâbı enstitüsü Üniversitenin en mühim cihazıdır" (Son Posta, *Üniversitemiz Ne Olacak*, 1 Ağustos 1933: 6).

Cumhuriyet Gazetesi'nde de Darülfünun müderrislerinden olan mantık hocası Halil Nimetullah'ın kaleme aldığı bir yazıda ise metaforik anlatımlarla yüklenmiş bir üniversite kurgusuna rastlanılmaktadır. "Türk yurdu, Üniversiteden muasır medeniyetin nur ve ziya kaynağı olan pozitif ilim bekliyor" denildikten sonra üniversitenin kuruluşu yazıda şu şekilde müjdelanmaktadır: "Üniversitenin kuruluşu inkılâp güneşinin en nihayet yurdun ilim ocağında da doğarak ilim nurunun, ilim siyasının en ücra bucaklara kadar saçılmasını, yayılmasını bekleyen her Türkü candan sevindirecek bir hâdisedir" (Halil Nimetullah, 21 Ağustos 1933: 3). Üniversite Cumhuriyet gibi yurdun güneşidir. Nur, ziya, ışık üniversite ile eş tutulan metaforik tanımlamalardır. Üniversite bu metaforik anlatımda ilim ocağıdır ve ilim nuru ondan doğacaktır. Bilime duyulan mistik bağlılığı anımsatan anlatı tam da bu noktada, Comte'un toplumsal evrim teorisini Türkiye'ye uygulamaktadır. Yazar Comte'un toplumsal evrim teorisinin (*halet kanunu* olarak isimlendirilmiştir) şaşmaz bir kanun olduğunu belirttikten sonra, "bu noktadan bakılınca bizim ilim yolundaki tekâmül seyrinin içtimai varlığın yürüyüşüne göre üç safhadan geçtiğini ve bu üç türlü içtimai varlığın üç türlü zihniyeti taşıdığını görürüz" demektedir (Halil Nimetullah, 21 Ağustos 1933: 3). Yazara göre yurtda istibdadın hâkim olduğu dönem, bütün düsturlarını teolojik kanunlardan almaktadır:

"İçtimai varlığı yapan dil, ahlak, hukuk gibi bütün içtimai müesseseler teolojik mahiyetlerini bütün koyuluğu, bütün karanlığı ile muhafaza etmekte olup bu teolojik mahiyetten biraz sıyrılmak 'günah' hele milliyetini düşünmek ise 'küfür' sayılır ve böyle zihniyeti taşıyacak bir 'Türk' ise

insanlık camiasından çıkmış 'tabu' halini alırdı. Böylece 'Türklük' ortadan kalkmış, Osmanlılığı terkip eden cüzlerin en hâkimi olan 'Araplık' içtimai hayatı bütün sultasile, Arapça olan teolojik kaideler, dini naslar ile idare etmekte bulunmuştu" (Halil Nimetullah, 21 Ağustos 1933: 3).

Yazarın o dönem için tanımladığı ve "skolastik bir bataklık" metaforu ile betimlediği ilim kurumu medresedir. Yazara göre Meşrutiyet devri de bütün düsturlarını metafizik membalardan almaktadır. Bunun sebebi ise içtimai varlığın (Türklükten değil) Osmanlılıktan kaynaklanmasıdır. Yazara göre "mesela dil milli dil olmayıp lâ milli, metafizik bir varlık olan 'Lisanı Osmani' idi. Ahlak, hukuk gibi müesseseler de metafizik mahiyetlerini bütün koyuluğu ile muhafaza ediyordu. Osmanlı ahlâkının istinat ettiği kaideler bütün arapça düsturlar olduğundan tam bir ahlâki hayat yaşamak "Arap hayatı" nı yaşamak telâkki edilirdi" (Halil Nimetullah, 21 Ağustos 1933: 3). Yazar için meclis-i mebusan bulunsa bile halifenin iradesi gibi etkenler skolâstik hükümlerin kanun hükmünde olmasına sebep oluyordu: "Böylece içtimai hayat metafizik bir hava içinde yolunu şaşırmış, dalâlete sapmış, ülküsünü kaybetmiş bocalayıp duruyordu" (Halil Nimetullah, 21 Ağustos 1933: 3). Yazara göre, bu dönemin ilmi zihniyetini Darülfünun taşımaktaydı (Halil Nimetullah, 21 Ağustos 1933: 3). Dolayısıyla yazar için Türklükten uzaklaşmak ile ilimden uzaklaşmak birbirine yakındır. Cumhuriyet ise bu kayıp kimliğin yeniden bulunması anlamına gelmektedir:

"Cumhuriyet devri ise içtimai hayatın kendine gelmesi, bütün teolojik-metafizik olan yabancı unsurlardan sıyrılması, içtimai varlığın pozitif bir mahiyet olan kendi öz varlığına kavuşması, 'Türklük' ünü bulmasıdır.... İnkılâp, içtimai varlığı vücutte getiren dil, ahlâk, hukuk gibi bütün müesseselerde teolojik – metafizik bir varlık olan 'Osmanlılık' ı atıp bu müesseselere kendi özvarlıkları olan 'Türklük' ü bulmağa doğru çalışma yollarını açmıştır. Cumhuriyetin millet, yurt, millet meclisi gibi bütün unsurları nasıl pozitif birer mahiyette olan hakiki varlıklar ise bunların mecmuundan mürekkep olan içtimai varlık da pozitif bir mahiyet olan 'Türklük' tür... " (Halil Nimetullah, 21 Ağustos 1933: 3).

Yazar daha sonra Türklük ve yeni üniversite arasında bir bağlantı tesis etmektedir. Buna göre, "böyle bir varlığın bütün yürüyüşünü tanzim edecek ilim müessesesi ise tam bir pozitif zihniyet edinmiş olan ilim müessesesi olmak lâzım gelir ki o da Üniversitedir" (Halil Nimetullah, 21 Ağustos 1933: 3). Dolayısıyla yazarın toplumsal evrim kurgusunda doruk noktasını milli kimlik temsil etmektedir. Türklük, yazara göre pozitif (bilimsel) bir durumdur. Bu pozitif duruma karşılık gelen yüksek öğretim kurumu ise yine pozitif kurallara göre örgütlenmiş üniversitedir.

Benzer bir tarih kurgusu 29 Ekim 1933 günü gazetelere yansıyan dönemin üniversite emini Dr. Neşet Ömer'in bir konuşmasında da karşımıza çıkmaktadır (Cumhuriyet, *Darülfünundan Üniversiteye*, 29 Ekim 1933: 18). Neşet Ömer'e göre Darülfünun İmparatorluk devrinin bütün müesseseleri gibi ruhunu Tanzimat'tan almış bir kuruluştur: "Hakiki bir ilim seviyesine yükselmemiş, tecanüsten mahrum, ansiklopedik bir mahiyet gösteriyordu" (Cumhuriyet, *Darülfünundan Üniversiteye*, 29 Ekim 1933: 18). Dolayısıyla üniversite ise başka bir toplumsal döneme karşılık gelmekteydi. Bu dönem kuşkusuz bir şekilde milli kimliğin oluşum dinamikleri ile şekillenmişti:

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

"Üniversite hakikati öğrenmek ve aramak için hoca ile talebenin birleştiği bir yerdir. Bu vasfı ile Üniversite yüksek kültürün ve milli şuurun kaynağı olmalıdır. İlimde beynelmilel olan şey, usuldur. Halbuki âlimin bir vatan ve milleti olduğu için ilmin mahallerinde milliyet eseri vardır. Türk Üniversitesi ilmile uğraşırken Türk cemiyetinin ihtiyaçlarını da görecektir. Türk terbiye sistemimizi tesbit edecek, milli ruhun ihtiyaçlarına ve hareketlerine uyacaktır. Kültür birliği ve kültür bütünlüğü: İşte Üniversitenin en büyük hedefi..." (Cumhuriyet, *Darülfünundan Üniversiteye*, 29 Ekim 1933: 18).

Resim 2. İstanbul Üniversitesi'nin açılış töreni (Akşam, *Maarif Vekili Talebeyi Eski Türk Medeniyetini İhyaya Davet Etti*, 19 Kasım 1933: 1).

Üniversitenin eğitim içeriği bağlamında kurgulanış biçiminin sarıh içeriklerini eğitimin ilk günü düzenlenen açılış töreninde yapılan konuşmalarda görmek mümkündür. 18 Kasım 1933 günü gerçekleşen açılış törenini Akşam Gazetesi "Maarif Vekili Talebeyi Eski Türk Medeniyetini İhyaya Davet Etti" başlığıyla duyurmaktadır (Akşam, 19 Kasım 1933: 1). Haberde Refik Saydam'ın vekâleten yürüttüğü maarif vekilliğine yeni atanan Hikmet Bey'in (Yusuf Hikmet Bayur) konuşmasına yer verilmektedir. Vekil konuşmasında, "Şerefle, ilmi zaferle, şanlı keşiflerle dolu olacağına katiyetle emin olduğum, istikbali parlak bir yol üzerinde, bugün ilk adımı atıyoruz, yurdumuzun en büyük bilgi evini açıyoruz" demektedir (Akşam, 19 Kasım 1933: 1). Dolayısıyla, açıklamalar üniversite veya bilim ile savaş dili arasında bir bağlantı kurar niteliktedir. Zafer, şeref, şan gibi betimlemeler üniversiteye yüklenen bu savaş misyonunu betimler niteliktedir. Vekilin konuşmasında ayrıca bilimle kat edilmesi planlanan yol ile Türklük seciyesi arasında kurulan bağ ön plana çıkmaktadır.

"Biz, ilk medeniyetleri kuranların torunlarıyız, bundan üç dört yüz sene evveline kadar medeniyet sahasında her türlü yenilikler daima bizlerden, orta Asyadan dünyanın her tarafına dağılan Türk brakisefallerden çıkmıştır. O vakitler en müterakki ziraat, en mükemmel sanat, en derin ilim bizde idi. Sonra koyu bir taassup, korkunç bir irtica, ruh ve fikri her şeyi ezdi, yıktı, kavurdu, yurdumuzda, övünülebilecek, yegâne şeyler mazilerdekenden ibaret kaldı; karanlıklar içinde siyasi, askeri, ilmi, iktisadi her şeye şamil bir iniş başladı, asırlarca durdurulamadı" (Akşam, 19 Kasım 1933: 1).

Cumhuriyet Gazetesi'nde de aynı gün açılışa yapılan konuşmalara yer verilmektedir. Bu gazetede habere göre gençlere sorumluluklarını hatırlatan vekil, ilerlenecek yolda emniyetle yürüyebilmeleri için gençlere geçmişin derinliklerini anımsatmaktadır:

"Biz, ilk medeniyetleri kuranların torunlarıyız, bundan üç, dört yüz sene evveline kadar medeniyet sahasında her türlü yenilikler daima bizlerden Orta Asyadan dünyanın her tarafına dağılan Türk Brakisefallerden çıkmıştır. Farabiler, İbni Sinalar, Biruniler, Uluk beyler hep bizim ırkımızdandırlar" (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5).

Vekilin konuşmasında daha sonra bu olumlu seciye'nin sekteye uğradığı görülmektedir. Vekile göre "koyu bir taassup korkunç bir irtica ruh ve fikri her şeyi ezdi, yıktı, kavurdu, yurdumuzda, övünülebilecek yegâne şeyler mazidekilerden ibaret kaldı: karanlıklar içinde siyasi, askeri, ilmi, iktisadi her şeye şamil bir iniş başladı" (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5). Böylece Osmanlı geçmişi ile Cumhuriyet'in dayandırıldığı milli kimlik arasında bilimsellik kriterleri ile oluşturulmuş bir farka dikkat çekilmektedir. Vekil daha sonra o dönemde yeni kurulan İnkılâp Tarihi kürsüsünü de bu kopukluğu gidermek için kurduklarını ima etmektedir: "Orada gençlerimiz, her şey kaybolmuş zannolunurken neler yapılabileceğini; başta deha, halkta azim ve inan olunca ne harikalar husule gelebileceğini, daima ve taze taze görüp, karakter ve seciyelerini mütemadiyen yükseltmek fırsatını bulacaklardır" (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5).

Haberde gençlerin vekilin söyleviden sonra "Yaşasın Cumhuriyet, varolsun Gazimiz!" şeklinde tezahüratlarda bulundukları belirtilmektedir. Üniversite rektörü Dr. Neşet Ömer Bey'in kürsüye çıktığı sırada ise üniversite gençleri habere göre, "hep bir ağızdan Cumhuriyet marşını terennüme başlamışlardır" (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5). Neşet Ömer de gazetenin aktardığına göre konuşmasında geri bırakılmış, kimliği unutturulmuş bir Türklük kurgusu ile üniversitenin amaçlarını birleştiren bir izleği takip etmektedir: "Orta zaman zihniyetinin asırlarca ataletle mahkûm bıraktığı Türk dimağını, Türk zekâsını Türke lâıyk bir şekilde inkişaf ettirmek, işletmek müstakil bir varlık haline getirmek için ilmin en son usullerini, tekniğin en son terakkilerini kendimize maletmek mecburiyetindeyiz" (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5).

Rektöre göre ayrıca "maddi ve müspet bilimler kadar kültür ilimleri de hayati bir ihtiyaçtır ve bu hakikatin anlaşılması ise ancak Cumhuriyet devrinde nasip olmuştur" (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5). Rektör üniversitede "ilmin ve yüksek tekniğin en yeni usullerinin öğretileceğini" vurguladıktan sonra, "Türk gençliğine ilmin en son usullerini aşlamakla vazifesini

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

tamamlamış sayılmayacağını" belirtmektedir (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5). Rektör şunları söylemektedir:

"Milli hayat için hatta ilimden daha mühim bir unsur vardır ki, Üniversitemiz kendi çatısı altında yetişen gençlere her şeyden evvel onu nefhetmekle mükelleftir. Milli seciye, yüzlerce asırlık haşmetlû bir mazinin yarattığı bu seciye, bu Türk seciyesi, başlıbaşına birçok muvaffakiyetlerin amili, birçok faziletlerin yaratıcısı olmuştur. Ancak bu seciyeye malik olan insanlardır ki milli hayat için hakiki bir kuvvet olabilirler" (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5).

Rektöre göre Türk tarihinde milli ahlâk ananelerinin hâkim olduğu zamanlar, milletimizin "şevket ve kudret zamanları" olarak görülmektedir (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5). Rektör için "hiçbir teolojik esasa dayanmayan, daima lâîk bir mahiyette kalan bu eski Türk ahlâkını ve onun yarattığı milli Türk seciyesini bu günkü ve yarınki nesillere en saf ve temiz bir şekilde vermek, inkılâp gençliğinin ruhunda daima yaşıyan bu kudreti inkişaf ettirmek Üniversitemizin mukaddes bir vazifesidir" (Cumhuriyet, *İstanbul Üniversitesi Açıldı*, 19 Kasım 1933: 5). Dolayısıyla rektörün konuşmasında diğerleri gibi tarihsel olarak Türklüğün sonradan bozulduğu kurgusunun ön plana çıkarıldığını gözlemek mümkündür. Üniversitenin ve bilim adamlarının rolü de bu aşamada devreye girmektedir. Onlar, Türk kimliğinde içerilmiş bulunan medeni ahlaki genç nesillere taşıyacaklardır.

Sonuçta gazetelerdeki haberlerde ve gazetelere yansıyan açıklamalarda Darülfünun'dan üniversiteye geçişin tarihsel bir izlekle ele alındığı görülmektedir. Üniversite miadını doldurmuş bir kurumun yerine kurulmaktadır. Darülfünun eski düzenin temsilcisi iken yeni Cumhuriyet'in eğitim kurumudur. Ancak bu yenilik olgusu tarihten yoksunlukla kurgulanmamaktadır. Unutulmuş, kadim bir milli kimliğin tekrar uyanışı Cumhuriyet ile gerçekleşmiştir. Söz konusu bu kimliği yeni nesillere aktaracak olan kurum ise üniversitedir.

Üniversitenin Kuruluşunda Bilim İnsanına Yüklenen Anlam ve İçerikler

1933 üniversite reformu döneminde yayınlanan gazetelerde bilim insanları da sık sık yer almaktadır. Bu tür haberlerde dönemin bilim insanlarının yaşadıkları sıkıntılara, beklentilerine, onlardan beklenenlere ya da nasıl bir bilim insanı arzu edildiğine dair izleklere rastlamak mümkündür.

Yunus Nadi 2 Mayıs 1933 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ndeki köşesinde Tıp Fakültesi'ne bir konferans için yaptığı ziyarete yer vermiştir. Bu ziyarette Nadi, bilim insanlarını da gözleme imkânı bulmuştur. Yunus Nadi bilim adamlarının işleri ile meşgul oluşunu genellikle çocuksu bir coşkunlukla tasvir etmektedir (Yunus Nadi, 02 Mayıs 1933: 1). Çocuk hastalıkları profesörü Ziya Şakir Bey'in projeksiyon cihazının yapacağı hizmetlere yönelik bir sunumu anlatışını Yunus Nadi şu şekilde aktarmaktadır: "...projeksiyonla sinemanın ilim sahasında yapabileceği hizmetleri izah etmekte idi. Projeksiyonla projeksiyonun izahı. Güzel değil mi? Fakat kendisinin çocuk oyuncağı gibi kolaylıkla anlatıverdiği bahisler o kadar alaka uyandırıcı gözle görülür mevzulardı ki insan onların cereyanına kapıldığında adeta projeksiyonu unutuyordu" (Yunus Nadi, 02 Mayıs

1933: 1). Yunus Nadi benzer bir şekilde Ürolog Behçet Sabit Bey'in hastaneye alınan ameliyat masasını neredeyse bağrına basacağını belirterek, "hani kendisine bayram hediyesi olarak büyücek bir otomobil oyuncağı alınırken çocuk yok mu, tıpkı onun gibi" diye yazmaktadır (Yunus Nadi, 02 Mayıs 1933: 1). Buradaki tasvirlerde dönemin bilim insanlarının adanmışlıklarını, işlerinden duydukları çocuksu heyecanı görmek mümkündür.

Üniversite kadrosunu şekillendirmek için kullanılacağı anlaşılan bir uygulamanın haberlerde yer alış biçimi de dönemin bilim insanlarına yönelik kimi argümanlara ulaşılmasını sağlayacak niteliktedir. Cumhuriyet Gazetesi'nde 31 Mayıs 1933 günü yer alan bir haberde Darülfünun müderrislerinin Profesör Malche tarafından kendilerine verilen fişleri doldurup ıslah komitesine sunmalarına yer verilmektedir (Cumhuriyet, *Müderrislerin Fişleri*, 31 Mayıs 1933: 3). Habere göre bu fişlerde müderrisler bazı sorulara cevap vermekte bu da onların durumlarını belirlemek için kullanılacak argümanları oluşturmaktadır. Haberde puanlama şu şekilde sunulmaktadır: "Muavinlik müddetini geçirdikten sonra müderris olanlara bu vaziyetlerinden dolayı (5), Avrupada ikmalî tahsil etmiş iseler (5), bildikleri lisanların her biri için (3), telif eserleri için de keza (3) er numara takdir etmekte ve gönderilen bu cevaplar yekûnu o müderrisin derecesine miyar olmaktadır" (Cumhuriyet, *Müderrislerin Fişleri*, 31 Mayıs 1933: 3). Ancak haberde verilen cevapların Malche'i şaşırtmış olduğuna da yer verilmektedir. Çünkü hocalar çoğunlukla, "yüksek tahsil şهادetnamesine haiz olduklarını ve müteaddit ecnebi dillerine vâkıf bulunduklarını yazmışlardır" (Cumhuriyet, *Müderrislerin Fişleri*, 31 Mayıs 1933: 3).

Cumhuriyet Gazetesi'nin 6 Temmuz 1933 günü çıkan nüshasında ise üniversitede yer alan hocaların nasıl olması gerektiğine dair bilgilere yer verilmektedir. "Tüccar ve tercüman profesörler'e yer yok!" başlığıyla duyurulan haberde, "yeni üniversite kadrosuna dahil olacak profesörlerin 'tüccar profesör' yani hayatını ilimden ziyade ticarete, para kanmağa hasretmiş veya 'tercüman profesör' yani derslerini kitaplardan tercüme suretile veren kimseler olmamalarına ehemmiyet verilmiştir" denilmektedir (Cumhuriyet, *Tüccar ve Tercüman Profesörler'E Yer Yok!*, 06 Temmuz 1933: 2).

Gazetelerde zaman zaman üniversite kadrosundan tasfiye edilmiş hocalara da yer verilmektedir. Son Posta Gazetesi'nde yer alan bir haberde kadro dışı kalan hocalardan bazılarının Beyazıt civarındaki kahvelerden bazısına gelerek dostları ile görüştükleri aktarılmaktadır (Son Posta, *Yeni Vazife Almayan Eski Müderrisler Ekseriyetle Müteessirdirler*, 02 Ağustos 1933: 1). Gazetede, ayrılan hocaların bazılarının alınan görüşlere verilmiştir. Örneğin bir hoca "biz uzun müddet Darülfünunda çalıştık. Biraz da diğer arkadaşlarımız çalışınlar, ayrıldığıma müteessir değilim. Telif ve tercümelere tercih ederim" diye konuşurken, bir diğeri "talebelerimden ve yuvamdan ayrıldığıma müteessirim. Allah devlet ve millette zeval vermesin" demektedir (Son Posta, *Yeni Vazife Almayan Eski Müderrisler Ekseriyetle Müteessirdirler*, 02 Ağustos 1933: 1). Dolayısıyla haberde üretilen söylem, daha çok ayrılan hocaların kırgınlıklarının olmadığı yönündedir.

Gazetelerde o dönemde üniversite kadrosuna dahil edilen kadın hocalar da yer bulmaktadır. Son Posta Gazetesi'nin 5 Ağustos 1933 tarihli

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

nüshasında profesör kadrolarında kadın hocaların da bulunduğu belirtilerek vatandaşlara bu durum hakkında sorular yöneltilmiştir (Son Posta, *Üniversitede Kadın Hocalar*, 05 Ağustos 1933: 2). Habere göre Rüştü Bey (Üsküdar Nuhkuyusu) isimli bir vatandaş kadınların memur olmasına taraftar değildir. Rüştü Bey'in açıklamaları şöyledir: "Hanımlarımızın ev işleriyle uğraşmalarını tercih ederim. Fakat müstesna olarak kadınların hocalık yapmalarına taraftarım. Çünkü ilim meselesinde eski devirlerin ihmali yüzünden çok geride kaldık. Bu sebeple ilim seferberliğinde kadınlarımızın da kılıç kuşanmaları lâzım geldiğine kanaatim vardır" (Son Posta, *Üniversitede Kadın Hocalar*, 05 Ağustos 1933: 2). O dönemde sıklıkla bilimsel gelişme ile savaşvari bir mücadelenin eşdeğer tutulduğuna daha önce değinilmişti. Bu açıklamada da benzer nitelikler bulunmaktadır. Haberde yer alan vatandaş söylemine göre kadınların çalışması tercih edilmemekte ama savaş durumu gibi bir hal söz konusu olduğundan kadınların da görev almaları meşru görülmektedir. Ali Hüsnü Bey isimli bir başka vatandaş ise "kadınlarımızın muhtelif sahalarda aldıkları vazifeleri çok iyi başardıklarını görüyorum. Fakat diyebilirim ki hanımlarımız muallimlikte, diğer mesleklerden daha ziyade muvaffak olmuşlardır. Her halde hanımlarımız Üniversitedeki vazifelerini de iyi bir şekilde başaracaklardır" diye konuşmaktadır (Son Posta, *Üniversitede Kadın Hocalar*, 05 Ağustos 1933: 2). Bu açıklamada da kadınların öğretmenlik gibi mesleklerde başarılı olduklarına dair bir ön kabulü gözlemek mümkündür.

Gazetelerde yurt dışından gelen hocaların (ecnebi) özellikle Türkiye'ye alışmış olmalarına özel bir önem verildiği görülmektedir. Cumhuriyet Gazetesi'nin 23 Ekim günü "Bir Ecnebi Profesör İlk Defa Türkçe Ders Verdi" başlıklı haberinde "üniversitede vazife alan ecnebi profesörleri Türk harflerini öğrenmişler ve ders takrirlerini bu harflerle hazırlatmağa başlamışlardır" denilmektedir (Cumhuriyet, 23 Ekim 1933: 1). Habere göre Hukuk Fakültesi profesörlerinden M. Hirsch asistanları aracılığı ile Türkçeye çevirdiği metni derste okumuş ve çok alkış almıştır. Haberde ayrıca "ecnebi" profesörlerin altı ay zarfında Türkçeyi öğreneceklerini söyledikleri de aktarılmaktadır (Cumhuriyet, 23 Ekim 1933: 1). Türkçe ders verme zorunluluğu ve hocaların buna yönelik isteklerinin özellikle vurgulanması, millilik konusundaki hassasiyetlerden kaynaklanmaktadır. Yabancı hocalar bu millilik vurgusuna tezatlık teşkil ederken, bu kayıp onların Türkçe ders verme istekleri ile telafi edilmektedir.

Akşam Gazetesi'nde "Akşamcı" imzası ile yayınlanan "İlim Aşkı" başlıklı yazıda ise bilim adamının nasıl olması gerektiğine dair bazı görüşler aktarılmaktadır. Yazıda "neden memleketimizde, beşeriyet tarihine ismi şerefle, minnet ve şükranla geçecek – bir Pastör, bir Wassermann, bir Calmette, bir Roux – yetişmiyor?" sorusu sorulduktan sonra, bunun yanıtının "bizde henüz bütün ilim şubeleri birer meslektir, sadece geçim vasıtası" olduğu ifade edilmektedir (Akşamcı, 18 Kasım 1933: 3). Diğer bir deyişle üniversite hocalığının Türkiye'de bir geçim aracı olarak kurgulandığı, bilimin bundan daha fazlasını içerdiği ima edilmiş olmaktadır.

Sonuç olarak bilim insanlarının dönemin haberlerinde kurgulanışında birkaç temanın öne çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki bilim insanlarının

amatörlük ruhuna yapılan vurgudur. Tüccarlık, profesyonellik bu amatörlüğün zıttı olarak tesis edilir. Amatör ruhun, yeni kurulan Cumhuriyet'in heyecanını da yansıtan bir niteliği bulunmaktadır. Bununla ilgili olan ikinci tema ise bilim insanlarının mesleki faaliyetlerinin seferberlikle eşdeğer tutulmasıdır. Dolayısıyla gazetelerde Cumhuriyet'in bilim seferberliğinin uygulamacıları olarak bir bilim insanı imgesi karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan tüm bu seferberliğin milli bir seciye için gerçekleştirildiği vurgusunu da gazete haberlerinden teşhis edebilmek mümkündür.

"Öğrenciler Nasıl Yaşar?": Üniversite Reformunda Öğrenci Kimliği

Dönemin gazetelerinde öğrencilere yönelik haberler aynı zamanda dönemin üniversite anlayışını yansıtan içeriklere sahip olabilmektedir. O dönemde öğrencilerin yaşadıkları zorlukları, öğrencilerin gösterdikleri tepki ve eylemleri ya da öğrencilerin beklentilerini dile getiren haberler aynı zamanda üniversite hakkında bir anlam inşa etme işlevi de yüklenmektedirler.

Akşam Gazetesi'nde Darülfünun'un ilgası ile sonuçlanacak reform döneminde Gazeteci Hikmet Feridun tarafından hazırlanan ve öğrencilerin günlük yaşamlarını konu edinen "Darülfünunlular Arasında" üst başlıklı bir haber dizisi yayınlanmıştır. Bu haber dizisine ait "Darülfünunlularımız Nasıl Yaşarlar?" başlıklı haberde öğrencilerin gündelik yaşamından bir kesite yer verilmektedir:

"Fatih meydanına döndük... Meşhur Kurşunlu medrese... Kapıda tebeşirle kalın bir yazı: 'Darülfünunluların odaları buradadır'. İçeriye girdik... Kapılı kapılı taş höcreler... İlk gözüme ilişen en baştaki odanın önünde dersine çalışan bir talebe oldu... Beyaz boyalı saçtan masasını medresenin avlusuna çıkarmış... Bir yanında mangal, bir yanında gaz ocağı... Mangalın üstünde kömür borusu, gaz ocağının üzerinde de bir tava... Geç darülfünunlu bir taraftan dersine çalışıyor, bir taraftan ateşi yelliyor, bir taraftan da tavada kızan yağa göz kulak oluyor..." (Akşam, 18 Mayıs 1933: 1).

Resim 3. (Akşam, *Darülfünunlularımız Nasıl Yaşarlar?* 18 Mayıs 1933: 1).

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

Haberde öğrencilerin gündelik yaşamlarındaki zorluklara değinilmiştir. Benzer bir anlatım dizinin diğer örneklerinde de mevcuttur. Bir diğer haberde "Tabiiyat" okuduğu vurgulanan bir öğrenci yazar tarafından ziyaret edilmektedir. Yazar, öğrencinin yaşamını "Gündüz benim, gece senin" ismindeki filme benzetmektedir (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4). Habere göre "gece bu odada sabaha kadar darülfünunlu genç yatıyormuş. Sabahleyin fakülteye gidiyor. Öteki yatak bir gece işçisininmiş. Darülfünunlu sabahleyin kapıdan çıkarken gece işçisi olan oda arkadaşı geliyor, yatıyormuş" (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4). Gedikpaşa'da böyle birçok talebe pansiyonu olduğunu belirten yazar, hepsinin de Ermeni aileler tarafından işletildiğini vurgulamaktadır (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4). Yazarın görüştüğü öğrenci de pansiyonun sahibi madamdan şikâyet etmektedir. Öğrencinin yazarın aktardığına göre birçok kurutulmuş böceği vardır. Hatta yazar öğrencinin bir akrebe bakışında "bir sevgiliye karşı gösterilen heyecanı" görmektedir (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4). Öğrenci daha sonra pansiyon sahibi madamın iyi, hoş olduğunu söylemekte fakat hayvanları sevmemesinden yakınmaktadır. Habere göre öğrenci bundan önceki pansiyondan da benzer bir sebepten ayrılmıştır (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4). Yazar daha sonra şu ifadeleri kullanmaktadır: "Düşündüm... Bu genç adama biraz refah temin edilse. Bıyıklı madam nadide akrebini sokağa atmasa, oda komşusu kurbağalarını kaçırmasa kim bilir ne kadar çalışacak..." (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4).

Yazar pansiyonun diğer katlarındaki öğrencilerle de görüşmüştür. Yukarı çıktığında öğrencilerin pansiyon sahibi ile geç gelmek üzere tartışıklarını aktarmaktadır. Yazara göre: "...talebe demek rahip demek değildir. Hepsisi de genç adamlar... Kendilerinin eski katip efendiler gibi akşam izanı ile beraber eve gelmeleri, entarilerini, takkelerini giyerek oturmaları beklenilmez ya. Elbette gezecekler, elbette sinemaya gidecekler, bir arkadaşta toplanıp belki de geç vakte kadar çalışacaklar..." (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4). Yazar daha sonra "pansiyonda yaşayan darülfünunlu genci bu bıyıklı diktatörün elinden kurtarmak lazımdır" (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4) diye yazmaktadır. "Bıyıklı diktatör" gayrimüslim pansiyon sahibi için kullanılmış bir tanımlamadır. Haberden anlaşıldığına göre, öğrencinin amatör bilim sevgisinin engelleyen dinamiklerin başında bu tür kişiler gelmektedir.

Yazar daha sonra pansiyonlardaki eğlencelerden birinin de madamın taklidini yaparak ondan intikam almak olduğunu da okurlara duyurmaktadır. Yazarın taklidi aktarışı şekildedir: "Ka ben Parizde pansiyon işletmişimdir... Sorbon mösyöler özbe öz ifladım sayılır... Madam Hayganoş ver elini öpeyim.. diye ta kalkıp Parizden yelolar.. Briyanlar Herriyolar benim pansiyonumun mahsülüdürler... Diye bir taklit yapmaları var ömür..." (Akşam, 20 Mayıs 1933: 4). Anlam burada, öğrencilerin taklidi (dil alayı) yoluyla pansiyon sahibi gayrimüslimin dışsallığı üzerinden kurulmaktadır.

Akşam Gazetesi'nde "Darülfünunlular Arasında" dizisine ait bir başka haberde de Beyoğlu'ndaki bir büyük sinemada bilet kesen öğrencilere yer verilmektedir. Yazarın biletleri kontrol eden gencin yanındaki masayı şöyle tasvir ettiği görülmektedir: "Masanın üstünde bir sinema kapısında göreceğinizi hiç hatırıma getirmediğiniz iki kalın ilim kitabı: Aynizade Hasan Tahsin beyin 'ilmi

malî'si, Ebülûla beyin 'Hukuku medeniye dersleri'.." (Akşam, 23 Mayıs 1933: 1). Özellikle Hukuk Fakültesi öğrencileri arasında tahsiline zorluklarla devam eden gençler bulunduğunu belirten yazar, bazılarının derslerde tuttıkları notları hali vakti yerinde olan arkadaşları için temiz temiz yazarak para ile defter sattıklarını vurgulamaktadır (Akşam, 23 Mayıs 1933: 1).

Resim 4. (Akşam, *Sinema kapılarında bilet keserken ders çalışanlar* 23 Mayıs 1933: 1)

"Darülfünunlular Arasında" yazı dizisinin "İstanbuldaki kimsesiz kız talebe nasıl yaşar?" başlıklı bir başka bölümünde ise Samsunlu ve Trabzonlu öğrencilerin yaşadığı bir pansiyon ziyareti aktarılmaktadır (Akşam, 29 Mayıs 1933: 1). Pansiyonda yaşayan kız öğrencilerin sorunlarına değinen yazar, erkek öğrencilerin kız öğrencilere önce iş aradıklarını ama bulamayınca kendi kazandıklarını onlarla paylaştıklarını aktarmaktadır. Bu vakayı yazar şu şekilde tamamlamaktadır: "Samsundan gelen hanımlara erkek talebe göz kulak oluyor. Gördünüz mü arkadaşlığı..." (Akşam, 29 Mayıs 1933: 1). Haberdan anlaşıldığına göre o dönemde kadın öğrenciler iş bulmakta ve geçimlerini idame ettirmekte zorlanmaktadırlar. Haberin söylemsel kurgusu ise 'göz kulak olunması' gereken bir kadın tanımlamasına işaret etmektedir.

Haberin devamında ise bir talebe birliği üyesinin açıklamalarına yer verilmektedir. Bu açıklamalarda Amerikalıların İstanbul'da açtığı büyük bir talebe pansiyona değinilmektedir (Akşam, 29 Mayıs 1933: 1). "MYCA" yani "genç Hristiyanlar cemiyeti"nin pansiyonu olarak tanıtılan bu pansiyonun İstanbul'un en güzel binalarından biri olduğu ifade edilen Sultanahmet'teki Abut Efendi Konağı olduğu vurgulanmaktadır (Akşam, 29 Mayıs 1933: 1). Haberde bu

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

pansiyonda odaların sağlıklı olduğu, "beyaz karyolalar, beyaz hususi dolaplar, herkes için banyo, duş, pansiyon gençleri için mütalaa salonları, tenis yeri.." gibi imkanların bulunduğu belirtilmektedir (Akşam, 29 Mayıs 1933: 1). Ucuz olan bu pansiyondan yazara göre "gençler isminden ürkmeseler bütün hepsi burada kalacaktır ve talebeyi başkalarının eline bırakmamak gerekmektedir" (Akşam, 29 Mayıs 1933: 1). Haberde milli kaygıların öğrenciler için de belirleyici olduğuna dair bir dile rastlamak mümkündür. Çünkü isminden ürkmeseler öğrencilerin çoğu burada kalacaktır.

Gazetelerde zaman zaman öğrencilerin çeşitli eylem ve toplantılarına da yer verilmektedir. Örneğin "Sınıfta Kalan Hukuk Talebeleri Dün Halkevinde Bir İctima Yaptılar" başlıklı bir haberde başarılı olamayan Hukuk Fakültesi öğrencilerinin bazı talepleri aktarılmaktadır. Halkevinde toplanan öğrenciler, "sömestr usulünün" kabul edilmesi ve dersten kalanlara sınav hakkının tanınmasını talep etmektedirler (Cumhuriyet, 20 Ekim 1933: 2).

"Gençliğin Bir Teşebbüsü" başlığı ile verilen başka bir öğrenci haberinde de Türkçe olmayan isimlerin değiştirilmesi için bazı kurumlara müracaat eden öğrencilere yer verilmektedir (Cumhuriyet, 25 Ekim 1933: 2). Haberde, öğrencilerin eylemi şu şekilde aktarılmaktadır: "Yüksek Mühendis mektebi talebesinden bir kısmı aralarında toplanarak şehrimizde bilhassa Beyoğlunda çok görülen ecnebi isimli ticarethanelere ait levhaların türkçeye çevrilmesi için açık birer mektupla alâkadar müesseselerin nazari dikkatlerini celbetmeği kararlaştırmışlardır" (Cumhuriyet, 25 Ekim 1933: 2). Daha sonra öğrencilerin taleplerinin içerildiği bir broşür haber içerisinde ayrıntılı olarak yer almaktadır. Habere göre öğrencilerin talepleri şu şekildedir:

"Yurttaş,

Cumhuriyet Bayramına kadar:

- 1- Enstitü dö bote, Bazar dö levan. Rejans, La jönes... gibi türkçe olmyan levhaların türkçeye çevrileceğini;
- 2- Otel Balkan, Otel Turan gibi Türk gramerine uymıyan atların Turan oteli, Balkan oteli biçimine konulacağını;
- 3- Türk topraklarında yaşıyan her adamın türkçe yazıların yanında yabancı dilden olan tercümelerinin konulmasında faide olmyacağı cihetle bunların da atılacağını kuvvetle umarız" (Cumhuriyet, 25 Ekim 1933: 2).

Haberde öğrencilerin taleplerini içeren metnin çoğaltılarak isimleri Türkçe olmayan müesseselere dağıtıldığı belirtilmekte ve bu metinlerin öğrenciler tarafından nazik bir şekilde dağıtıldığı ancak bazı dükkân sahiplerinin zabıtaya müracaat ettikleri de vurgulanmaktadır (Cumhuriyet, 25 Ekim 1933: 2). Haber metninde bu itiraz şu söylem ile aktarılmaktadır: "Şekerci Rönesans ve Minyon ticarethaneleri derhal zabıtaya müracaat ederek genç talebe tarafından müesseselerin isimleri değiştirilmesi için beyanname şeklinde birer kâğıt bırakıldığını ve tehdide maruz kaldıklarını iddia etmişlerdir" (Cumhuriyet, 25 Ekim 1933: 2). Haber dilinde tehdit, bir iddia olarak sunulmaktadır. Haberde daha sonra "nezaketle yapılmış bir ihtar ve ikazdan ibaret olan mektupları" dağıtan yedi öğrencinin polis tarafından bir süre tutulduğu, ama sonra serbest bırakıldıkları belirtilmektedir (Cumhuriyet, 25 Ekim 1933: 2). Haberde görüldüğü gibi öğrencilerin eylemi *nazik bir ikaz* olarak sunulmaktadır. İsmi Türkçe olmayan

müesseseler o dönemde büyük çoğunlukla gayrimüslimlerin işlettiği dükkânlardır. Eylem de onlara yöneliktir. Haber dilinde ise ayrıntılı bir şekilde öğrencilerin eyleminin haklılığı söylemsel tercihlerle yansıtılmaya çalışılmaktadır. Nitekim öğrencilerin eylemi, "nezaketle yapılmış bir ihtar ve ikaz" ya da "nazari dikkatlerini celbetmek"ten başka bir şey değildir.

Sonuçta öğrencilerin gazete haberlerinde, amatörlükleri, bilime olan sevgileri ve açıkları, bu sevgi için zorlukları göze almaları ön plana çıkarılmaktadır. Ancak haberlere göre, zorlukların bir bölümü, milli olmayan unsurlardan kaynaklanmakta ve hatta öğrenciler çoğunlukla bunlarla mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar. Öte yandan haberlerde öğrenciler cumhuriyetin geleceği için kendilerinden çok şey beklenen bir kesim olarak kurgulanmıştır. Diğer bir ifade ile haberlerde bilim kadar ülkenin geleceği ile de meşgul olan fedakâr bir öğrenci tipolojisi ve talebi ile karşılaşılmaktadır.

Sonuç

Darülfünun'dan üniversiteye geçiş süreci, sadece miadını doldurmuş eski bir kurumun ortadan kaldırılması olarak anlaşılmamalıdır. Bu süreç, aynı zamanda yeni kurulan üniversitenin nasıl kurgulanacağını da hazırlayan bir dönüşüme karşılık gelmektedir. Söz konusu sürecin basındaki yansımalarından da yeni kurulan üniversiteye yüklenen, o döneme ait (fakat belirli ölçülerde kalıcı da olacak) anlamları tespit edebilmek mümkündür.

İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşu, Türkiye'de ilk kez, ulus devlet üniversitesinin hayata geçirildiği anlamına gelmektedir. Eski dönemin yüksek öğrenim kurumu (Darülfünun) yerine kurulan ulus devletin bu yeni üniversitesi artık özerk değildir. Öte yandan yeni kurulan ulus devletin üniversitesi olduğu için aynı zamanda, ortak bir milli kimlik ve tarih üretiminin de aracı olarak görülmektedir. Söz konusu değerlere ele alınan gazetelerde sıklıkla rastlamak olasıdır. Öte yandan bu değerlerin, haberlerde eğitim-öğretim içeriğine yerleştirildiği gibi bilim insanlarından ya da öğrencilerden beklenen niteliklere de aktarıldığı gözlemlenmektedir. Ayrıca bilime duyulan güven, pozitivist ilerleme, Batıyı yakalama ve uzak geçmişlerden beri var olan (ama belli bir süre unutilan) seciyeden kaynaklandığı varsayılan yetenek, kabiliyet ve onur da sürekli olarak üniversiteye yüklenen anlamların oluşturulmasında kullanılan argümanları oluşturmaktadır. Bunun dışında, haberlerde üniversitenin gençliği ile Cumhuriyet'in gençliği arasında bir bağlantı kurulduğu ve bu genç olma halinin, aynı zamanda üniversitenin - ve tabi ki Cumhuriyet'in - profesyonelce beklentiler olmadan (kâr, çıkar gibi) kalkındırılması için gerekli enerjiyi yarattığına dair bir iddianın da sürekli olarak yinelenildiğini gözlemlemek de mümkündür.

Neticede üniversite, kuruluş aşamasında, genç Türkiye'nin amatör bir öğrenim kurumudur. Ayrıca o, milli seciyenin, geçmişten geleceğe uzanan, başarıya ulaşması umulan hikâyesinin önemli bir vasıtasıdır. Haberlerden anlaşıldığına göre, üniversite aynı zamanda bilimin ulus devletle bütünleşmesinin somut halidir. Üniversite buna göre, muasırılığın, geçmişten kopuşun, unutulması gereken bir geçmişi atlatmanın aracıdır ama tüm bunları tartışmasız bir bilimsellikte kabul gören Türklüğün billurlaştığı bir kurum ve devletin bir uzantısı

1933 Darülfünun'un İlgası ve Yeni Üniversitenin Ruhu: Basında Üniversitenin Anlamı

olarak yerine getirebilecektir. Türkiye üniversitesi günümüzde de bu tür misyonlar ile evrensel değerler arasındaki ilişkiyi yaşamaktadır.

Kaynakça

- Baskan, G. A. (2001). Türkiye’de Yüksek Öğretimin Gelişimi. *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21(1), 21-32.
- Dölen, E. (2010). *Türkiye Üniversite Tarihi 3 - Darülfünun'dan Üniversiteye Geçiş*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erichsen, R. (2007). 1933-1944 Arasında Alman Bilim İnsanları: Türk Bilimine Katkıları ve Politik Koşullarının Etkileri. N. K. Aras & E. Dölen & O. Bahadır (Der.), *Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi (1861-1961)*, içinde (305-316). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Genergün, F. (2007). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde Araştırmanın Kurumsallaşması: 1933 Reformunu İzleyen Otuz Yıl İçinde Yapılan Doktoralar. N. K. Aras & E. Dölen & O. Bahadır (Der.), *Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi (1861-1961)*, içinde (190-213). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Kafadar, O. (2002). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tartışmaları. *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce* içinde. (3, 351-381). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Okçabal, R. (2007). *Yükseköğretim Sistemimiz*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Oral, Mustafa (2005). 1933 Üniversite Reformu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi. *Doğu Batı Dergisi*, 31, 215-232.
- Öncü, A. (2002). Akademisyenler: Üniversite Reformu Söyleminde Batı. *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce Ansiklopedisi* içinde. (3, 351-381). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekeli, İ. (1983). Osmanlı İmparatorluğu’ndan Günümüze Eğitim Kurumlarının Gelişimi. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* içinde (3, 650-675). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Timur, T. (2000). *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*. Ankara: İmge Kitabevi.

Gazete Haber ve Yazıları

- Akşamcı (18 Kasım 1933). İlim Aşkı. *Akşam*, 3.
- Alman Hükümetinin Üniversitemize Hediyesi. (09 Ağustos 1933). *Cumhuriyet*, 3.
- Avam Galanti (07 Mayıs 1933). Darülfünun nasıl ıslah olunur? *Milliyet*, 2.
- Beynelmilel Şöhretler İstanbul Üniversitesinde Hoca. (26 Temmuz 1933). *Son Posta*, 14.
- Bir Ecnebi Profesör İlk Defa Türkçe Ders Verdi. (23 Ekim 1933). *Cumhuriyet*, 1.

- Bir Kadro Daha Hazırlandı. (04 Ağustos 1933). *Son Posta*, 1.
 Darülfünun Islahat Lahiyası Meclise Verildi. (21 Mayıs 1933). *Akşam*, 2.
 Darülfünun Islahatı. (3 Haziran 1933). *Cumhuriyet*, 3.
 Darülfünundan Üniversiteye. (29 Ekim 1933). *Cumhuriyet*, 18.
 Darülfünunlular Arasında. (18 Mayıs 1933). *Akşam*, 1.
 Darülfünunlular Arasında. (20 Mayıs 1933). *Akşam*, 4.
 Darülfünunlular Arasında. (23 Mayıs 1933). *Akşam*, 1.
 Darülfünunlular Arasında. (29 Mayıs 1933). *Akşam*, 1.
 Fazıl Ahmet (01 Mayıs 1933). Milli talim ve terbiye 4- Reşit Galip Beyefendiye. *Milliyet*, 1-2.
 Gençliğin Bir Teşebbüsü. (25 Ekim 1933). *Cumhuriyet*, 2.
 Halil Nimetullah (21 Ağustos 1933). İstanbul Üniversitesi. *Cumhuriyet*, 3.
3. Halkın Sesi - Darülfünunun Islahı. (17 Temmuz 1933). *Son Posta*, 2.
 Islah Hareketi İnkılâba Yaraşır Hız ve Tedbirlerle Olacak. (08 Mayıs 1933). *Milliyet*, 1.
 Islahat Lâhiyası Yakında Meclise Verilecek. (11 Mayıs 1933). *Cumhuriyet*, 1.
 İstanbul Üniversitesi Açıldı. (19 Kasım 1933). *Cumhuriyet*, 5.
 Kâzım Nabi (30 Temmuz 1933). Yeni Türk Üniversitesinin Eşiğinde. *Cumhuriyet*, 1.
 M. Malş Dün İsviçre'den Geldi. (03 Mayıs 1933). *Cumhuriyet*, 1.
 Maarif Vekili Talebeyi Eski Türk Medeniyetini İhyaya Davet Etti. (19 Kasım 1933). *Akşam*, 1.
 Müderrislerin Fişleri. (31 Mayıs 1933). *Cumhuriyet*, 3.
 Ortaya Atılan Yeni Birkaç İsim Daha. (19 Temmuz 1933). *Son Posta*, 1.
 Sınıfta Kalan Hukuk Talebeleri Dün Halkevinde Bir İçtima Yaptılar. (20 Ekim 1933). *Cumhuriyet*, 2.
 Tüccar ve Tercüman Profesörler"E Yer Yok! (06 Temmuz 1933). *Cumhuriyet*, 2.
 Üniversite Teşkilâtı. (07 Kasım 1933). *Son Posta*, 2.
 Üniversitede 3 İstifa. (01 Eylül 1933). *Cumhuriyet*, 1.
 Üniversitede Dünkü İstifalar. (11 Ağustos 1933). *Cumhuriyet*, 4.
 Üniversitede İlk Gün. (02 Ağustos 1933). *Cumhuriyet*, 2.
 Üniversitede Kadın Hocalar. (05 Ağustos 1933). *Son Posta*, 2.
 Üniversitede Ne Oldu. (14 Ağustos 1933). *Son Posta*, 1.
 Üniversitemiz Ne Olacak. (1 Ağustos 1933). *Son Posta*, 6.
 Üniversitenin Ecnebi Hocaları Kimler Olacak? (04 Ağustos 1933). *Cumhuriyet*, 6.
 Yeni Vazife Almayan Eski Müderrisler Ekseriyetle Muteessirdirler. (02 Ağustos 1933). *Son Posta*, 1.
 Yunus Nadi (02 Mayıs 1933). Tıp Fakültesinde Birkaç Saat. *Cumhuriyet*, 1.
1. Yüksek Bir İlim Müessesesi Halinde Kurulacak. (20 Temmuz 1933). *Cumhuriyet*, 2.